

การศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

THE STUDY OF WASTE MANAGEMENT BEHAVIOR OF PEOPLE IN KHUAN KROT
SUBDISTRICT, THUNG SONG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

สุรศักดิ์ แก้วเกื้อ^{*1}, กิจฐเขต ไกรวาส², อาภาภรณ์ สุขหอม³

SURASAK KAEW UEA¹, KITTACHET KRIVART², ARPAPORN SOOKHOM³

^{*1,2,3}รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

^{*1,2,3}MASTER OF PUBLIC ADMINISTRATION WALAILAK UNIVERSITY

* Surasak_kaew@gmail.com

วันที่รับบทความ 18 ตุลาคม 2567

วันแก้ไขบทความ 30 ตุลาคม 2567

วันตอบรับบทความ 4 พฤศจิกายน 2567

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาขยะมูลฝอยในครัวเรือน และชุมชนในพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนัก ต่อการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรดอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 4) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา อาชีพรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอย และความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอย โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 367 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ หาค่าความถี่ (frequency) ค่าเฉลี่ย และร้อยละ (percentage) และทำการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้สถิติเชิงอนุมานผลการศึกษาวิจัย พบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรดอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาพรวมอยู่ในระดับดี ประเภทของขยะส่วนใหญ่เป็นขยะอินทรีย์รองลงมาขยะทั่วไป ขยะอันตราย และขยะรีไซเคิล ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักต่อการจัดการขยะมูลฝอยซึ่งประชาชนมีความคาดหวังการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ให้มีการจัดการขยะตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ในพื้นที่ตำบล การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยซึ่งมีระดับคะแนนความถี่ในการปฏิบัติการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการลดการเกิดขยะ (2) ด้านการคัดแยกขยะ (3) ด้านการเก็บรวบรวม/การนำกลับมาใช้ประโยชน์ และ (4) ด้านการกำจัดขยะ อยู่ในระดับดี ส่วนผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ประชาชนที่มีเพศที่ต่างกัน มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างก็มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

คำสำคัญ : ปัจจัยจูงใจ ; ความรับผิดชอบ ; ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ; สวัสดิการ

ABSTRACT

Research study on people's solid waste management behaviour in the Kuan Krot Subdistrict, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province. The objectives are as follows: 1) to study the problem of household waste And communities in the area of Kuan Krot Subdistrict, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province 2) to study knowledge, understanding and awareness 3) To study the solid waste management behaviour of people in the area of Kuan Krot Subdistrict, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province, and 4) To compare the solid waste management behaviour of the people. In the area of Kuan Krot Subdistrict, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province, classified by gender, education level, occupation, and average monthly income. Length of time spent in the community Knowledge of solid waste management Understanding of solid waste management and awareness of solid waste management Classified according to personal status Data were collected from a sample of 367 people. Data were analyzed using frequency, average, and percentage, and research hypotheses were tested. Using inferential statistics The research results found that the solid waste management behaviour of people in the Kuan Krot Subdistrict, Thung Song District, and Nakhon Si Thammarat Province is good. The majority of waste types are organic waste. Followed by general waste, hazardous waste, and recycled waste. People have knowledge, understanding, and awareness of solid waste management. The people expect support from local government agencies to manage waste. From upstream, midstream and downstream processes in the sub-district area Behavior regarding solid waste management There are frequency scores for operations in all four areas: (1) waste reduction, (2) waste separation, (3) collection/reuse, and (4) waste disposal. At a good level As for the results of comparing the solid waste management behaviour of people in the area of Kuan Krot Subdistrict, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province, it was found that people of different genders, There are different solid waste management behaviours. As for people with different levels of education, occupation, income, and length of time living in the community, their solid waste management behaviour was not different at the statistical significance level of .05.

Keywords : motivating factors ; responsibility ; relationship with co-workers ; welfare

บทนำ

ปัญหาขยะเป็นประเด็นสำคัญที่ทั่วโลกต่างให้ความสนใจ เนื่องจากกระแสสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพ เกษตรกรรม ป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ พื้นที่ชายฝั่ง สิ่งมีชีวิตและพื้นที่ธรรมชาติ สำหรับประเทศไทยต่างประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากภาวะความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายด้วยวิธีการต่าง ๆ หลายรูปแบบ จนเกิดภาวะการขาดความสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงเกิดผลกระทบในมิติต่าง ๆ ข้างต้น รัฐบาลไทยจึงให้ความสำคัญกับการเร่งรัดพัฒนาประเทศด้วยการใช้โมเดลทางเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่า "BCG" ซึ่งปัญหาขยะเป็นหนึ่งในประเด็นที่ถูกให้ความสำคัญ และถูกประกาศในวาระแห่งชาติ โดย

มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการขยะ และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บริหารจัดการขยะ ทั้งต้นทาง กลางทาง และขยะปลายทาง อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม

การจัดเก็บขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นการบริการสาธารณะที่ถูกจัดไว้ให้แก่ประชาชน โดยกรมการปกครองได้กำหนดให้เทศบาล มีหน้าที่ในการจัดเก็บ กำจัด ควบคุม และการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ หรือรณรงค์ลดปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับการควบคุมและแก้ไขปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน (วิริยะ ปิยะ, 2016) ปัญหาและอุปสรรคสำหรับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่เกิดจากประเด็น หลัก ๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้ (1) หน่วยงานขาดทักษะในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในด้านการเก็บรวบรวมและขนส่งไปกำจัด (2) การกำจัดขยะมูลฝอยยังไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ในบริบทชุมชน (3) ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่ดี (4) ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก (5) พื้นที่สะสมขยะหรือรวบรวมขยะมูลฝอยมีปริมาณจำกัด (6) การคัดแยกขยะจากครัวเรือนยังไม่ถูกต้องตามมาตรฐานของกรมควบคุมมลพิษ (7) การใช้ซ้ำของขยะมูลฝอยที่มีประโยชน์ยังมีปริมาณน้อย (8) ประชาชนส่วนใหญ่ทิ้งขยะมูลฝอยแบบรวมถังเดียว โดยไม่ได้มีการคัดแยกก่อนเทศบาลมารับเพื่อนำไปกำจัด (9) เทศบาลมีงบประมาณที่จำกัด และไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการในหน่วยของตนเอง

องค์การบริหารส่วนตำบลควนกรด อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอทุ่งสง มีเนื้อที่ประมาณ 40.249 ตารางกิโลเมตร 13 หมู่บ้าน บ้านเรือนของประชาชน จำนวน 4,444 ครัวเรือน ประชากรรวมทั้งหมด 10,800 คน ทำให้มีปริมาณขยะที่เกิดขึ้นจากครัวเรือน มีมากเฉลี่ยประมาณ 8-10 ตัน/วัน (องค์การบริหารส่วนตำบลควนกรด, 2567) องค์การบริหารส่วนตำบลควนกรดได้มีการบริหารจัดการขยะตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ตามแนวทางการปฏิบัติมาตรการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งมาตลอด เนื่องจากผลการศึกษาที่ทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่า แม้ว่าจะมีมาตรการที่ดีในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างไร แต่หากประชาชนขาดความตระหนักรู้ในเรื่องการจัดการขยะที่ดี ก็ไม่อาจช่วยแก้ไขปัญหาขยะได้อย่างยั่งยืน (องค์การบริหารส่วนตำบลควนกรด, 2567) ทำให้ผู้วิจัยสนใจเพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน และกำหนดแนวทางในการการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาขยะมูลฝอยในครัวเรือน และชุมชนในพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนัก ต่อการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
4. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอย และความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

ขยะ (Waste) หมายถึง สิ่งของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและอุปโภคซึ่งเสื่อมสภาพจนใช้การไม่ได้หรือไม่ต้องการใช้แล้ว บางชนิดเป็นของแข็งหรือกากของเสีย (Solid Waste) มีผลเสียต่อสุขภาพทางกายและจิตใจเนื่องจากความสกปรก เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคทำให้เกิดมลพิษและทัศนียภาพ (พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535)

มูลฝอย หมายถึง เศษของที่ทิ้งแล้วส่วนขยะนั้นได้ให้ความหมายไว้เช่นกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2565) คือ มูลฝอยกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ทั้งสองคำนี้มีความหมายเหมือนกัน จะใช้คำใดนั้นแล้วแต่ผู้ใช้ เช่น นักวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ใช้คำว่า “ขยะมูลฝอย” ซึ่งเป็นคำ ที่ทุกคนเข้าใจดีประเภทของขยะมูลฝอย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550) แบ่งประเภทขยะออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ขยะทั่วไป (General Waste) เป็นขยะจากสำนักงาน ถนนหนทาง การก่อสร้าง ได้แก่ กระดาษ เศษไม้ กิ่งไม้ ฟางข้าว แก้ว กระเบื้อง ยาง เศษอิฐ กระจก หิน ทราช ถูพลาสติก เศษปูน เป็นต้น ขยะประเภทนี้ ไม่เกิดการย่อยสลายและนำเหม็น การกำจัดขยะทั่วไป ควรคัดแยกขยะที่สามารถนำมาใช้ใหม่ได้ก่อน

2. ขยะย่อยสลายได้ หรือขยะอินทรีย์ (Organic Waste) เป็นขยะจากครัวเรือน ภัตตาคาร โรงอาหาร ตลาดสด และการเกษตรกรรม ได้แก่ เศษอาหาร เศษผัก เศษเนื้อ เศษผลไม้ ซากสัตว์ มูลสัตว์ ขยะประเภทนี้จะเป็นพวกที่ย่อยสลายและเน่าเปื่อยได้ง่าย เพราะว่าเป็นสารประกอบอินทรีย์ที่มีความชื้นค่อนข้างสูงประกอบกับขยะประเภทนี้ มีกลิ่นเหม็น การกำจัดขยะประเภทนี้ควรพิจารณาความเป็นไปได้

3. ขยะรีไซเคิล หรือขยะที่สามารถนำไปขายได้ เช่น แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ อโลหะ

4. ขยะติดเชื้อ และขยะอันตราย (Hazardous Waste) เป็นขยะจากสถานพยาบาลหรืออื่น ๆ ซึ่งต้องใช้กรรมวิธีในการทำลายเป็นพิเศษ ได้แก่ วัสดุที่ผ่านการใช้ในโรงพยาบาล แบตเตอรี่ กระบองสี พลาสติก फिल्मถ่ายรูป ถ่านไฟฉาย เป็นต้น การกำจัดขยะมูลฝอยติดเชื้อจากโรงพยาบาล จะทำลายโดยการเผาในเตาเผา ส่วนขยะอันตรายอื่น ๆ ต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง

การจัดการขยะมูลฝอย กรมควบคุมมลพิษ (2563) ได้กำหนดมาตรการและแนวทางปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5 Rs ดังนี้

1) การลดปริมาณขยะ (Reduce) เป็นการลดปริมาณมูลฝอยที่อาจเกิดขึ้น เช่น ใช้ตะกร้าใส่ของแทนถุงพลาสติก การลดปริมาณวัสดุ (Reduce material volume) เป็นการพยายามเลือกใช้สินค้าที่บรรจุในบรรจุภัณฑ์ขนาดใหญ่แทนบรรจุภัณฑ์ที่มีขนาดเล็ก เพื่อลดปริมาณของบรรจุภัณฑ์ที่จะกลายเป็นขยะมูลฝอยการลดความเป็นพิษ (Reduced toxicity) เป็นการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

2) การนำวัสดุกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) เป็นการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ใหม่อีกครั้ง หรือเป็นการใช้ซ้ำ ใช้แล้วใช้อีก เช่น ขวดน้ำหวานนำมาบรรจุน้ำดื่ม ขวดกาแฟที่หมดแล้วนำมาใส่น้ำตาล การนำผลิตภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่ (product reuse) เป็นการพยายามใช้สิ่งของต่าง ๆ หลาย ๆ ครั้งก่อนที่จะทิ้งหรือเลือกซื้อของใหม่

3) การนำวัสดุที่ชำรุดมาซ่อมแซมใช้ใหม่ (Repair) เป็นการนำมาแก้ไขวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหายที่จะทิ้งเป็นมูลฝอยมาซ่อมแซมใช้ใหม่ เช่น แก้ว

4) การนำวัสดุหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) เป็นการหมุนเวียนกลับมาใช้ นำขยะมาแปรรูปตามกระบวนการของแต่ละประเภท เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงสภาพจากเดิมแล้วนำมาใช้ใหม่ เช่น พลาสติก กระดาษ ขวด โลหะต่าง ๆ เป็นต้น นำมาหลอมใหม่ หรือนำมายกรถยนต์ที่ใช้ไม่ได้แล้วมาทำรองเท้า หรือนำแก้วแตกมาหลอมผลิต

เป็นแก้วหรือกระจกใหม่ การนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ (material recycling) เป็นการนำวัสดุมาผ่านกระบวนการเพื่อผลิตเป็นสินค้าใหม่

5) การหลีกเลี่ยงวัสดุที่จะสร้างปัญหาขยะ (Reject) เป็นการหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ทำลายยากหรือวัสดุที่ใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง เช่น โฟม ปฏิเสธการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ย่อยสลายยาก หลีกเลี่ยงการใช้ที่ผิดวัตถุประสงค์

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2565 : 12) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง การแสดง และกิริยาท่าทางซึ่งสิ่งมีชีวิต ระบบหรืออัตลักษณ์ประติษฐ์ ที่เกิดร่วมกันกับสิ่งแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ เช่น โรงเรียน และสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ ซึ่งรวมระบบอื่นหรือสิ่งมีชีวิตโดยรวมเช่นเดียวกับ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ พฤติกรรมเป็นการตอบสนองของระบบหรือสิ่งมีชีวิตต่อสิ่งเร้าหรือการรับเข้าทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอก มีสติหรือไม่มีสติระลึก ชัดเจนหรือแอบแฝง และโดยตั้งใจ หรือไม่ได้ตั้งใจ

องค์ประกอบของพฤติกรรม ครอนบาค (Cronbach, 1951อ้างถึงใน บุษกร ชีวะธรรมานนท์ ,2552, หน้า 30) ได้อธิบาย ว่าพฤติกรรมมนุษย์มีองค์ประกอบ 7 ประการ ได้แก่

1. ความมุ่งหมาย (Goal) เป็นความต้องการหรือวัตถุประสงค์ที่ ทำให้เกิดกิจกรรมคนต้องทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการที่เกิดขึ้นกิจกรรมบางอย่างก็ให้ความพอใจหรือสนองความต้องการได้ทันที แต่ความต้องการหรือวัตถุประสงค์บางอย่างก็ต้องใช้เวลาจนจึงจะสามารถบรรลุผลสนองความต้องการที่ห่างออกไปภายหลัง

2. ความพร้อม (Readiness) เป็นระดับวุฒิภาวะหรือความสามารถที่จำเป็นในการทำกิจกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการ คนเราไม่สามารถสนองความต้องการได้หมดทุกอย่าง ความต้องการ บางอย่างอยู่นอกเหนือความสามารถของเขา

3. สถานการณ์ (Situation) เป็นเหตุการณ์ที่เปิดโอกาสให้เลือกทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ

4. การแปลความหมาย (Interpretation) ก่อนที่คนเราจะทำ กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งลงไป เขาจะต้องพิจารณา สถานการณ์เสียก่อนแล้วตัดสินใจเลือกวิธีที่คาดว่าจะได้รับความพอใจมากที่สุด

5. การตอบสนอง (Response) เป็นการทำ กิจกรรมเพื่อสนองความต้องการโดยวิธีการที่ได้เลือกแล้วในขั้นการแปลความหมาย

6. ผลที่ได้รับหรือผลที่ตามมา (Consequence) เมื่อทำ กิจกรรมแล้วย่อมได้รับผลการกระทำนั้นผลที่ได้รับอาจจะตามที่คาดคิดไว้ (Confirm) หรืออาจตรงกันข้ามกับความคาดหมาย (Contradict) ก็ได้

7. ปฏิกริยาต่อความคาดหวัง หากคนเราไม่สามารถสนองความต้องการได้ ก็กล่าวได้ว่า เขาประสบกับความผิดหวัง ในกรณีเช่นนี้เขาอาจจะย้อนกลับไปแปลความหมายของสถานะเสียใหม่ และเลือกวิธีการตอบสนองใหม่ก็ได้

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

สถาบันพระปกเกล้า (2562) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่กลุ่มประชาชน หรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมาย ร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมหรือการเมืองหรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจ มติชน ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสถานภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

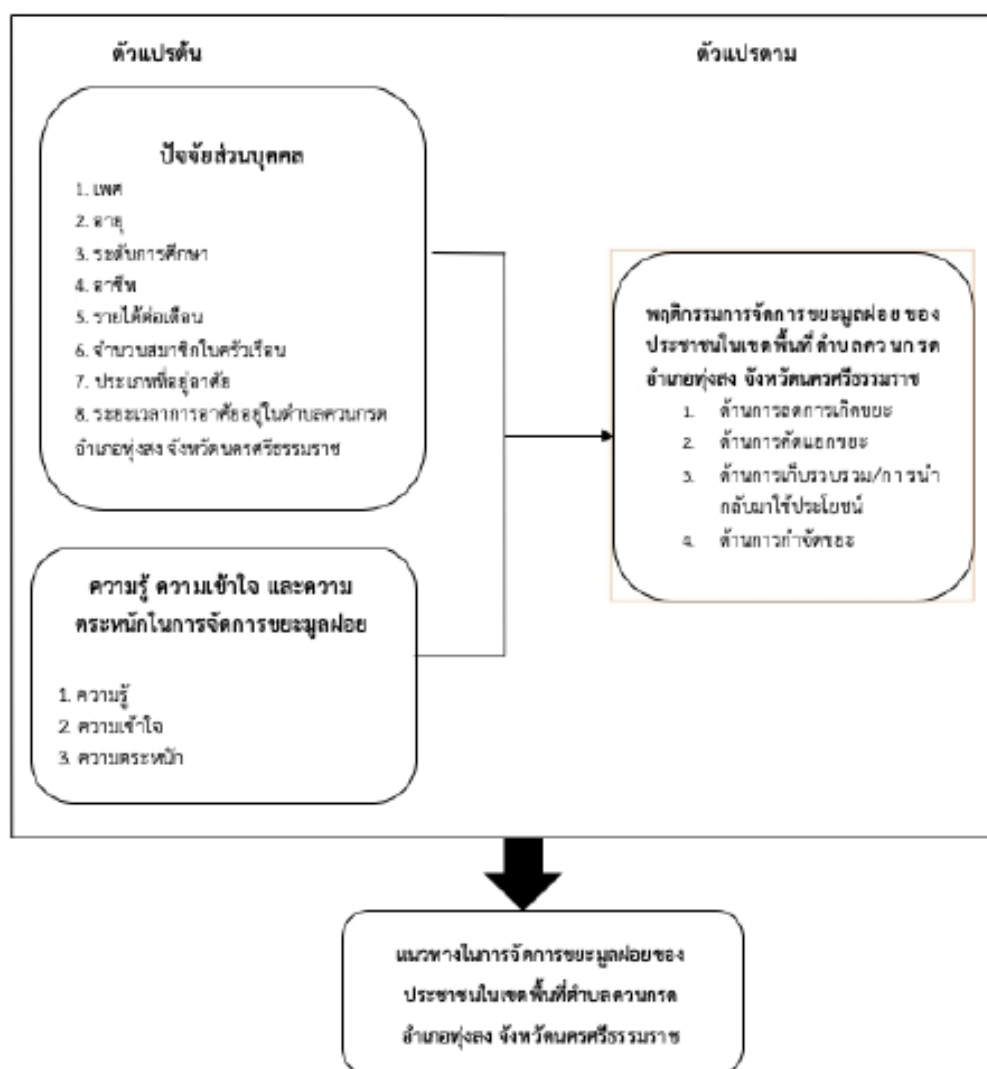
1. การร่วมคิด หมายถึง การมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือในการวางโครงการวิธีการติดตามผล การตรวจสอบและการดูแลรักษา เพื่อให้กิจกรรมโครงการสำเร็จผลตามวัตถุประสงค์

2. การร่วมตัดสินใจ หมายถึง เมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือเรียบร้อยแล้ว ต่อมาจะต้องร่วมกันตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือแนวทางที่เห็นว่าดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด

3. การร่วมปฏิบัติตามโครงการ หมายถึง การเข้าร่วมในการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ เช่น ร่วมออกแรง ร่วมบริจาคทรัพย์ เป็นต้น

4. การร่วมติดตามและประเมินผล โครงการ หมายถึง เมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้วได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจตราดูแล รักษาและประเมินผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการศึกษาวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 367 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ที่สร้างขึ้นโดยศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรม ทั้งเอกสารงานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยรวบรวมแนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงมีเนื้อหาที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาขยะมูลฝอยในครัวเรือนและชุมชน

ตอนที่ 3 ความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักต่อการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน

ตอนที่ 4 พฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Literature review) เพื่อรวบรวมและศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไปใช้สถิติพรรณนา นำเสนอค่าความถี่ (frequency) ค่าเฉลี่ย (mean) และร้อยละ (percentage) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอิทธิพลตัวแปรต้นและตัวแปรตามของปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้สถิติเชิงอนุมาน

ผลการวิจัย

1) ปัญหาขยะมูลฝอยในครัวเรือน และชุมชนในพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

(1) สภาพปัญหาขยะมูลฝอยในครัวเรือนและชุมชน พบว่า ปริมาณขยะอินทรีย์ เช่น เศษอาหาร เศษผัก เศษเปลือกผลไม้ มูลสัตว์ เศษใบไม้ เศษกิ่งไม้ มากที่สุด รองลงมาขยะทั่วไป เช่น หอพลาสติกใส่ขนมถุงพลาสติก ขอมขนม ขบเคี้ยว กล่องนม แก้วพลาสติก กล่องโฟม ซ้อนพลาสติก หลอดดูดน้ำ ขยะอันตราย เช่น ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ กระป๋องสเปรย์ หลอดไฟ ขวด สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ขวดยาฆ่าแมลง ถังปุ๋ยเคมี ชิ้นส่วนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และขยะรีไซเคิล เช่น ขวดน้ำพลาสติก กระป๋องเครื่องดื่ม ขวดแก้ว ฝาอลูมิเนียม เศษเหล็ก เศษ แก้ว เศษกระดาด หลอดกระดาด ลังกระดาด ตามลำดับ

(2) การจัดการปริมาณขยะแต่ละประเภทภายในครัวเรือน พบว่า ขยะอินทรีย์ จะใช้วิธีการทำปุ๋ยหมักมากที่สุด รองลงมาวิธีการเผา การฝังกลบ และการกองทิ้งบริเวณบ้าน ขยะรีไซเคิล วิธีการจัดการขยะที่นิยมใช้มากที่สุด คือ วิธีการเก็บไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือน รองลงมาวิธีการฝังกลบ และวิธีการเก็บแยกไว้ขาย ขยะทั่วไป วิธีการจัดการขยะที่นิยมใช้มากที่สุด คือ วิธีการเก็บไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือน รองลงมาวิธีการฝังกลบ วิธีการทิ้งลงถังขยะ อบต. และวิธีการเผา ขยะอันตราย วิธีการจัดการขยะที่นิยมใช้มากที่สุด คือ วิธีการทิ้งลงถังขยะ อบต. รองลงมาวิธีการอื่นๆ เช่น การ

รีไซเคิลแบตเตอรี่ หรือชิ้นส่วนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ วิธีการเก็บไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือน วิธีการฝังกลบ วิธีการเก็บแยกไว้ขาย และวิธีการทิ้งลงแม่น้ำ

(3) ความเหมาะสมของถังรองรับขยะในชุมชน พบว่า ถังรองรับขยะในชุมชนส่วนใหญ่มีความไม่เหมาะสม ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เป็นปัญหาดังขยะไม่มีฝาปิดมิดชิด มีจำนวนและขนาดที่ไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะ ขยะไม่มีถังรองรับแยกตามประเภทของขยะ และมีการรื้อซึม ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาขยะในชุมชนที่ไม่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ

2) ความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนัก ต่อการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประชาชนในพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อนข้างมีความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักต่อการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งประชาชนมีความคาดหวังการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เพื่อให้การจัดการขยะ มีการจัดการตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำในพื้นที่ตำบล แยกเป็นรายด้าน ดังนี้

(1) ความรู้ต่อการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน อยู่ในระดับดีมาก พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุดในการจัดหาถังขยะเป็นหน้าที่ที่ทุกบ้านต้องจัดหาเอง เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ การรักษาความสะอาดในชุมชนเป็นหน้าที่ของทุกคน คัดแยกมูลฝอยทำให้ลดปริมาณขยะ และการทิ้งขยะลงถังเป็นหน้าที่ที่ทุกคนพึงปฏิบัติมากที่สุด

(2) ความเข้าใจ ต่อการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน อยู่ระดับดีมาก พบว่า การคัดแยกขยะมูลฝอยในชุมชนเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องปฏิบัติมากที่สุด รองลงมาทิ้งขยะในที่สาธารณะ ถือว่าไม่เป็นความผิดเพราะหน่วยงานรัฐจะต้องรับผิดชอบเอง หากทุกคนทำความสะอาดหน้าบ้านและคัดแยกขยะมูลฝอยจะทำให้ชุมชนน่าอยู่มากขึ้น และการคัดแยกขยะก่อนทิ้งทำให้เสียเวลาโดยใช้เหตุ

(3) ความตระหนักต่อการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน อยู่ระดับดีมาก พบว่า ส่วนใหญ่ตระหนักว่าขยะอินทรีย์นำมาทำปุ๋ยหมัก เพื่อลดค่าใช้จ่ายของครัวเรือนมากที่สุด รองลงมาปัจจุบันท่านคัดแยกขยะก่อนทิ้งทุกครั้ง และท่านมีการนำขยะรีไซเคิลกลับมาใช้ใหม่เป็นประจำน้อยที่สุด

3) พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน พบว่า ประชาชนมีการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งมีระดับคะแนนความถี่ในการปฏิบัติการค่อยข้างสูงทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการลดการเกิดขยะ 2) ด้านการคัดแยกขยะ 3) ด้านการเก็บรวบรวม/การนำกลับมาใช้ประโยชน์ และ 4) ด้านการกำจัดขยะ ดังนี้

(1) ด้านการลดการเกิดขยะของประชาชน อยู่ในระดับปฏิบัติทุกครั้ง พบว่า พยายามเลี่ยงการใช้ถุงพลาสติกและการใช้กล่องโฟม อยู่ในลำดับที่หนึ่ง รองลงมาไม่มีการเลือกซื้อสินค้าที่ไม่ต้องใช้ถุงพลาสติกมากเกินไปหรือเลือกซื้อถุงพลาสติกใบใหญ่ใบเดียวแทนใบเล็กหลาย ๆ ใบ มีการแนะนำให้เพื่อนบ้านของท่านช่วยกันลดการเกิดขยะ มีการใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าหรือถุงพลาสติกใบเก่าไปจ่ายตลาด มีการนำวัสดุที่ยังใช้ได้ เช่น กล่องกระดาษ กระดาษหน้าเดียวกลับมาใช้ใหม่อีกครั้ง และมีการแนะนำให้สมาชิกในครัวเรือนของท่านใช้สินค้าที่เกิดขยะน้อย ตามลำดับ

(2) ด้านการคัดแยกขยะ ของประชาชนอยู่ในระดับปฏิบัติทุกครั้ง พบว่า คัดแยกขยะประเภทกระป๋องสี ขวดยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง แบตเตอรี่ ถ่านไฟฉาย ออกจากขยะทั่วไป อยู่ในลำดับที่หนึ่ง รองลงมาคัดแยกขยะที่ขายได้ เช่น กระดาษ ขวดแก้ว เศษเหล็ก ออกจากขยะทั่วไป มีการคัดแยกขยะเปียกและขยะแห้งออกจากกัน และมีการคัดแยกขยะที่มีการปนเปื้อนของเลือดเสมหะผู้ป่วย อุจจาระ เช่น ผ้าอนามัยใช้แล้ว ผ้าอ้อมสำเร็จรูปเด็กใช้แล้ว ออกจากขยะทั่วไปก่อนทิ้งลงถังขยะ

(3) ด้านการเก็บรวบรวม/การนำกลับมาใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับปฏิบัติทุกครั้ง พบว่า คัดแยกขยะประเภทมีการนำขวดน้ำพลาสติกหรือขวดแก้วมาใช้ประโยชน์ อยู่ในลำดับที่หนึ่ง รองลงมาเก็บถุงพลาสติกที่ยังใช้งาน

ได้นำกลับมาใช้ใหม่ มีการนำขยะเปียก เช่น เศษอาหาร เศษผัก เศษเปลือกผลไม้ไปทำปุ๋ยหมัก มีการนำขยะที่สามารถขายได้ไปขายให้เกิดมูลค่าเป็นตัวเงินหรือสิ่งของ และมีการนำเศษวัชพืช เศษไม้ใบไม้ไปทำปุ๋ยหมักแทนการเผา

(4) ด้านการกำจัดขยะ อยู่ในระดับปฏิบัติทุกครั้ง พบว่า มีการคัดแยกขยะขยะที่ย่อยสลายได้ เช่น เศษผัก เศษเปลือกผลไม้ ท่านกำจัดโดยการทิ้งไว้ อยู่ในลำดับที่หนึ่ง รองลงมาทิ้งขยะลงถังขยะที่ อบต. มีกำจัดขยะเศษใบไม้กิ่งไม้โดยการเผาทั้งบริเวณบ้าน และขยะที่เหลือจากการคัดแยกถูกนำไปทิ้งในถังขยะที่มีฝาปิดรอการกำจัดที่ถูกต้อง

4) เปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอย และความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอย

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า

1) เพศ พบว่า เพศชาย และเพศหญิง มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) อายุ พบว่า อายุต่ำกว่า 20 ปี ถึง 60 ปีขึ้นไป มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีและปริญญาตรีมีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยไม่ต่างกันทางนัยสำคัญทางสถิติ

4) อาชีพ พบว่า ตัวแปรอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัท/ลูกจ้าง และเกษตรกร/ชาวสวน/ชาวไร่มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยด้านการลดการเกิดขยะไม่ต่างกันทางนัยสำคัญทางสถิติ

5) รายได้ พบว่า ตัวแปรรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท 5,001 – 10,000 บาท และ 10,001 บาทขึ้นไปมีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยด้านการลดการเกิดขยะไม่ต่างกันทางนัยสำคัญทางสถิติ

6) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า อาศัยในชุมชนระหว่างน้อยกว่า 3 ปี 3-5 ปี และ 5 ปีขึ้นไป มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยด้านการลดการเกิดขยะไม่ต่างกันทางนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรด โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ แตกต่างกัน มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน มีระดับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากว่า ประชาชนทุกวัย ทุกระดับการศึกษา และทุกคนที่อาศัยอยู่ในตำบลในปัจจุบัน ต่างได้รับข่าวสารเรื่องขยะมูลฝอยเป็นไปในทิศทางเดียวกันจากหลากหลายช่องทาง ทำให้ประชาชนทุกคนได้มองเห็นถึงปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น หากมีการจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกวิธี รวมทั้งเกิดพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกับมาตรการหรือแนวทางที่ตำบลได้กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จูตินันท์ เทียบศรี (2564) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมในการจัดการขยะที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการขยะมูลฝอยหรือปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันได้มีการส่งเสริมให้ช่วยกันโดยไม่มีการแบ่งเพศ อายุ เพราะ

ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาของทุกคนทุกภาคส่วน ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันจึงจะเกิดผลสำเร็จ จากข้อค้นพบนี้สามารถนำไปปรับใช้ในระบบอื่นได้ในส่วนของการรณรงค์สร้างจิตสำนึกในการจัดการขยะสามารถสร้างได้ในทุกเพศ ทุกวัย เพื่อส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่ดีในการจัดการขยะของชุมชน เพราะในสถานการณ์ขยะมูลฝอยในปัจจุบันต้องอาศัยความร่วมมือและวินัยของคนในชาติ จึงจะสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ดียิ่งขึ้น

2. ปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือนและชุมชน พบว่า มีขยะประเภทอินทรีย์มากที่สุด รองลงมาขยะประเภทขยะทั่วไป ขยะอันตราย และขยะรีไซเคิล ตามลำดับ เนื่องจากส่วนใหญ่มาจากเศษอาหารเหลือทิ้ง (เศษอาหาร เศษผัก เศษเปลือกผลไม้ มูลสัตว์ เศษใบไม้ เศษกิ่งไม้) ประชาชนในตำบลมีการจัดการขยะอินทรีย์ที่ต้นทางบ้างแต่ยังน้อย อีกทั้งตำบลควนกรด ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ชาวสวน ชาวไร่ ส่งผลให้ปริมาณขยะอินทรีย์ในตำบลมากกว่าขยะประเภทอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการการศึกษาองค์ประกอบขยะมูลฝอยชุมชน กรมควบคุมมลพิษ (2551) พบว่า ขยะมูลฝอยชุมชน มีองค์ประกอบของขยะอินทรีย์มากที่สุดถึงร้อยละ 64 ของปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนทั้งหมด รองลงมาคือขยะที่สามารถนำกลับใช้ใหม่ (Recycle Waste) เท่ากับร้อยละ 30 ของปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนทั้งหมด และปริมาณขยะอันตราย และขยะทั่วไปมีปริมาณที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 3 ของปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนทั้งหมด ซึ่งหากจัดการขยะอินทรีย์ (Organic Waste) และขยะที่สามารถนำกลับใช้ใหม่ (Recycle Waste) ดังนั้นขยะมูลฝอยชุมชน ที่ต้องนำส่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปกำจัดเพียงร้อยละ 6 ของ ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนทั้งหมด ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประหยัดงบประมาณการดำเนินการ จัดการขยะมูลฝอย และลดปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเข้าสู่สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย และขยะอินทรีย์ (Organic Waste) หากดำเนินการจัดการไม่ถูกต้องอาจส่งผลกระทบต่อให้เกิดโรคติดต่อจากอาหารและน้ำรวมทั้งส่งกลิ่นเหม็นรบกวนจนเป็นเหตุรำคาญในอนาคตได้

3. การจัดการขยะภายในครัวเรือน พบว่า ประชาชนในตำบลมีการจัดการขยะแต่ละประเภทต่างกัน ดังขยะอินทรีย์ ประชาชนจะใช้วิธีการทำปุ๋ยหมักมากที่สุด รองลงมาคือ วิธีการเผา วิธีการฝังกลบ และวิธีการกองทิ้งบริเวณบ้าน ตามลำดับ เนื่องจากขยะอินทรีย์ จำพวกเศษอาหาร เศษผัก เศษเปลือกผลไม้ มูลสัตว์ เศษใบไม้เศษกิ่งไม้ สามารถนำมาใช้ทำเป็นปุ๋ยหมักได้ เพื่อลดต้นทุนการซื้อปุ๋ย ทั้งนี้ในตำบลก็มีปราชญ์ชุมชนด้านการทำปุ๋ยหมัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาการจัดขยะมูลฝอย (ธงชัย ทองทวี, 2553) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการจัดการขยะมูลฝอย โดยการกำจัดขยะมูลฝอยมีหลายวิธีการที่จะเลือกใช้วิธีใดย่อมขึ้นอยู่กับความเหมาะสมการหมักทำปุ๋ย (Composting) มักใช้กับขยะอินทรีย์ที่สามารถย่อยสลายได้ เป็นระบบที่ใช้วิธีการย่อยสลายขยะมูลฝอยที่สามารถย่อยสลายได้โดยทำให้ขนาดเล็กลงก่อนนำไปหมักสลายตัวทางเคมีเพื่อให้เป็นอาหารพืชที่ค่อนข้างคงรูปเรียกว่าปุ๋ย ซึ่งมีลักษณะเป็นสีน้ำตาลเข้มเกือบดำมีความร่วนซุยสูงและมีประสิทธิภาพในการอุ้มน้ำได้ดี ซึ่งอาจนำไปผสมอาหารของพืชได้สูตรบำรุงต้นไม้ตามต้องการได้ วิธีการหมักปุ๋ยอาจใช้การกองขยะที่ย่อยสลายได้บนพื้นเป็นกองเล็ก ๆ แล้วกลับพลิกขยะมูลฝอยเป็นครั้งคราวเพื่อให้ออกซิเจนสามารถแทรกซอเข้าไปในกองขยะมูลฝอยมากที่สุดหรือใช้เครื่องจักรช่วย เช่น ทำเป็นถาดเจาะรู หลาย ๆ ชั้นแล้วเทขยะมูลฝอยจากชั้นบนลงมาในชั้นถัดมาในแต่ละวัน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับกรมควบคุมมลพิษ (2563) ได้กำหนดมาตรการและแนวทางปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 5 Rs ดังนี้ 1) การลดปริมาณขยะ (Reduce) เป็นการลดปริมาณมูลฝอยที่อาจเกิดขึ้น เช่น ใช้ตะกร้าใส่ของแทนถุงพลาสติก การลดปริมาณวัสดุ (Reduce material volume) เป็นการพยายามเลือกใช้สินค้าที่บรรจุในบรรจุภัณฑ์ขนาดเล็ก ใหญ่แทนบรรจุภัณฑ์ที่มีขนาดเล็ก เพื่อลดปริมาณของบรรจุภัณฑ์ที่จะกลายเป็นขยะมูลฝอย การลดความเป็นพิษ (Reduced toxicity) เป็นการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด 2) การนำวัสดุกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) เป็นการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุมาใช้ใหม่อีกครั้ง หรือเป็นการใช้ซ้ำ ใช้แล้วใช้อีก เช่น ขวดน้ำหวานนำมาบรรจุน้ำดื่ม ขวดกาแฟที่หมดแล้วนำมาใส่น้ำตาล การนำผลิตภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่ (product reuse) เป็นการพยายามใช้สิ่งของต่าง ๆ หลาย ๆ ครั้งก่อนที่จะทิ้งหรือเลือกซื้อของใหม่ 3) การนำวัสดุที่ชำรุดมาซ่อมแซมใช้ใหม่ (Repair) เป็นการนำมาแก้ไขนำวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหายที่จะทิ้งเป็นมูลฝอยมาซ่อมแซมใช้ใหม่ เช่น แก้ว 4) การนำวัสดุหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) เป็นการ

หมุนเวียนกลับมาใช้ นำขยะมาแปรรูปตามกระบวนการของแต่ละประเภท เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงสภาพจากเดิมแล้วนำมาใช้ใหม่ เช่น พลาสติกกระดาด ขวด โลหะต่าง ๆ เป็นต้น นำมาหลอมใหม่ หรือนำยางรถยนต์ที่ใช้ไม่ได้แล้วมาทำรองเท้า หรือนำแก้วแตกมาหลอมผลิตเป็นแก้วหรือกระจกใหม่ การนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่ (material recycling) เป็นการนำวัสดุมาผ่านกระบวนการเพื่อผลิตเป็นสินค้าใหม่ 5) การหลีกเลี่ยงวัสดุที่จะสร้างปัญหาขยะ (Reject) เป็นการหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ทำลายยาก หรือวัสดุที่ใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง เช่น โฟม ปฏิเสธการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ย่อยสลายยาก หลีกเลี่ยงการใช้ที่ผิดวัตถุประสงค์

ความเหมาะสมของถังรองรับขยะในชุมชน พบว่า ถังรองรับขยะชุมชนในตำบลควนกรดส่วนใหญ่มีความไม่เหมาะสม ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เป็นปัญหาถังขยะไม่มีฝาปิดมิดชิด มีจำนวนและขนาดที่ไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาขยะในชุมชนที่ไม่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยเสาวภาค วันสกุ (2562) พบว่า 1) จำนวนถังขยะมีไม่เพียงพอกับปริมาณขยะ ขยะจะล้นออกมาภายนอกถังขยะ ทำให้การจัดเก็บลำบาก โดยเฉพาะในบริเวณ เช่น อาคารวิทยาศาสตร์ อาคารเกษตรศาสตร์ท่ารถเก่า เกิดการเน่าเหม็นของขยะ 2) ถังขยะขนาด 200 ลิตร มีน้ำหนักมากยกขึ้นรถลำบาก 3) ถังขยะ ไม่มีฝาปิดทำให้เกิดปัญหากลิ่นเหม็น แมลง สัตว์รบกวน และน้ำขังเวลาฝนตก

4. ความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักต่อการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน พบว่า ประชาชนในพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ก่อนข้างมีความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักต่อการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งประชาชนมีความคาดหวังการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เพื่อให้การจัดการขยะ มีการจัดการตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ในพื้นที่ตำบล ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยกรมควบคุมมลพิษ (2551, หน้า 33-35) การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในท้องถิ่นโดยเฉพาะในด้านผลดีหรือประโยชน์ของขยะได้รับการลดปริมาณขยะมูลฝอย ประชาชนปรับเปลี่ยนอุปนิสัยและความเคยชินในการเลือกซื้อสินค้า สำหรับการลดปริมาณขยะมูลฝอยผู้ผลิตหรือผู้ทิ้งขยะมูลฝอยจะต้องยอมรับมาตรการและวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่เป้าหมายการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

5. พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน พบว่า ปฏิบัติตนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งมีระดับคะแนนความถี่ในการปฏิบัติการค่อนข้างสูงทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการลดการเกิดขยะ 2) ด้านการคัดแยกขยะ 3) ด้านการเก็บรวบรวม/การนำกลับมาใช้ประโยชน์ และ 4) ด้านการกำจัดขยะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศราวดี ทับผดุง (2563) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการลดปริมาณขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลที่ไม่มีการบริหารจัดการขยะมูลฝอย อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า การลดการเกิดขยะ มีมาตรการการสนับสนุนและขยายผลให้มีการจัดการขยะมูลฝอย ตั้งแต่บ้านเรือน สถานศึกษาสถานประกอบการรวมทั้งสถานบริการต่าง ๆ ทั้งในชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอย สนับสนุนการเลือกซื้อสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมให้เกิดกลไกการคัดแยก และนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ให้มากที่สุด ส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เลือกใช้วัสดุที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้หลายครั้ง เพื่อให้เกิดการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (Sustainable consumption and production) สอดคล้องกับงานวิจัยของปภาวิน เติตขุนทด (2554) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสำนักตะคร้อ อำเภอเทพารักษ์ จังหวัดนครราชสีมาพบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะในด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดี กลุ่มตัวอย่างตัวแทนครัวเรือนส่วนใหญ่ลดปริมาณขยะมูลฝอยโดยเลือกใช้ สินค้าที่มีความคงทนถาวรและมีอายุการใช้งานนาน อยู่เสมอ และไม่สนับสนุนร้านค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ฟุ่มเฟือย อาทิ ปฏิเสธการใช้ถุงพลาสติก เป็นต้น ส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยลดลงสภาวะแวดล้อมดีขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอย ซึ่งประกอบด้วยประเด็นการลดปริมาณการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ฟุ่มเฟือยและการลดการบริโภคทรัพยากรที่ไม่จำเป็นลง การใช้

สินค้าที่มีความคงทนถาวรและมีอายุการใช้งานนาน หรือหลักเสียงผลิตภัณฑ์ ที่มีอายุการใช้งานต่ำ การเลือกใช้สินค้าชนิดเดิม การใช้สินค้าบรรจุภัณฑ์ขนาดใหญ่แทนบรรจุภัณฑ์ขนาดเล็ก การลดหรือหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีอันตราย การไม่สนับสนุนร้านค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ฟุ่มเฟือย และการเลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีระบบมัดจำ-คืนเงิน (สินีนางู ชื่นบาน , 2556) และซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรชนก บัวนิ่ม (2558) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหอยม้อล อำเภอบางปะกงจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหอยม้อล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ในระดับดีมาก พบว่า กลุ่มตัวอย่างตัวแทนครัวเรือนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยที่ดีมากในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ การนำวัสดุที่ชำรุดเสียหายมาซ่อมแซมเพื่อให้ใช้งานได้อีก อีกทั้งหลีกเลี่ยงการใช้สิ่งของผิดวัตถุประสงค์หรือวัสดุที่ทำลายยาก ตลอดจนการใช้สิ่งของหรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้อยู่ครั้งร่วมกัน รวมถึงเลือกใช้สินค้าที่มีความคงทนถาวร หรือมีอายุการใช้งานนานอยู่เสมอและไม่สนับสนุนร้านค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ฟุ่มเฟือย และทำการคัดแยกขยะเพื่อนำไปขายหรือบริจาค

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลควนกรด ควรมีนโยบายเสริมสร้างความตระหนักต่อปัญหาขยะมูลฝอยให้กับประชาชน ครัวเรือนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลควนกรด โดยการปลูกฝังให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอยผ่านโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ เช่น จัดกิจกรรมให้รางวัลแก่ผู้ที่ถ่ายภาพบุคคลที่ทิ้งขยะไม่เป็นที่เพื่อให้ประชาชนช่วยกันสอดส่องดูแลและรักษาความสะอาดภายในชุมชนและทำให้บุคคลที่กระทำความผิดรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ควรรักษาความสะอาด และไม่กล้าสร้างความสกปรกในชุมชนอีก เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลควนกรด ควรให้การสนับสนุนจำนวนและขนาดของถังขยะให้เพียงพอต่อปริมาณขยะ
2. องค์การบริหารส่วนตำบลควนกรด ควรส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนในการเลือกซื้อสินค้าที่ไม่ก่อให้เกิดขยะมากเกินไปจนจำเป็นต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
3. องค์การบริหารส่วนตำบลควนกรด ควรส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนในการเลือกใช้สินค้าที่มีความคงทนถาวร และมีอายุการใช้งานนานในรูปแบบของการจัดประชุมประจำเดือน หรือรณรงค์กระจายเสียงเคลื่อนที่ เป็นต้น
4. องค์การบริหารส่วนตำบลควนกรด ควรจัดกิจกรรมเกี่ยวกับขยะมูลฝอย โดยให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาขยะของชุมชน
5. องค์การบริหารส่วนตำบลควนกรด ควรจัดให้มีถังขยะแยกประเภทไว้ตามจุด ต่าง ๆ ในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อไป

1. ควรศึกษาพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในการส่งเสริมพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนได้อย่างแท้จริง
2. ควรศึกษาเรื่อง พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ เพื่อประโยชน์เชิงการศึกษาที่ได้มาเปรียบเทียบ (Comparative studies)

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2551). เอกสารคู่มือแนวทางและข้อกำหนดเบื้องต้น การลดและใช้ประโยชน์ ขยะ. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2550). มาตรฐานการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. ศึกษาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วน ตำบลควนขัน อำเภอสตูล จังหวัดสตูล. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ฐิตินันท์ เทียบศรี. (2564). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล สำนักท่อน อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง. งานนิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการ สิ่งแวดล้อม) คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ธัญญ์ธิดา ฤทธิรินทร์. และคณะ. (2549). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธงชัย ทองทวี. (2553). สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา. สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- นฤมล ด้านตระกูล. (2560). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลขงพระ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นภัส น้ำใจตรง. (2563). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในตำบลกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. งานนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ ภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- นัชชอร ภมรวิรัชต์. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองปลาไหล อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศราวุฒิ ทับผดุง. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการลดปริมาณขยะมูลฝอยครัวเรือนในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลที่ไม่มีการบริหารจัดการขยะมูลฝอย อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.